

УДК 159.923

АУТОПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОЕФЕКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Білоконенко Г.В., к.е.н., ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація — Розглянуто особливості аутопсихологічного ресурсу професійної самоефективності особистості. Узагальнено складові аутопсихологічної компетентності професіонала.

Ключові слова — професійна самоефективність особистості, аутопсихологічний ресурс розвитку професійної самоефективності особистості, складові аутопсихологічної компетентності професіонала.

Діяльність в сучасних умовах пред'являє специфічні вимоги до професіонала. Від нього вимагається не тільки лише відтворення отриманих знань, а творчий підхід до вирішення професійних завдань, готовність і здатність до саморозвитку, до постійної самоосвіти, особистісного та професійного самовдосконалення. Саме тому, метою професійної самоефективності особистості є як її реалізація власних здібностей і компетентностей, так й відповідне моделювання зовнішньої поведінки, яка відповідала б умовам професійних вимог. Таким чином чітко простежується виокремлення двох складових професійної самоефективності [6]: 1 – особистісна складова – де самоефективність особистості підкреслює її почуття самоповаги і власної гідності, так і реальну компетентність (здатність, уміння вирішувати життєві проблеми); 2 – результативна складова – як інтегральна здатність бути ефективним.

А. Бандура [2] розглядає особистість як активного діяча, розпорядника, творця свого життя, як таку, яка сприймає себе ефективною причиною того, що відбувається навколо, здатна вибудувати успішну поведінку відносно до ситуації. Вчений описав чотири шляхи набуття самоефективності [2]: здатність вибудувати поведінку, опосередкований досвід,

вербальне переконання і стан оптимального фізичного (емоційного) збудження.

Щоб досягти самоефективності, повної самореалізації, людині необхідно усвідомити власні потреби, цінності і на основі них будувати власне життя. Запорукою усвідомленої вибудови професійної самоефективності особистості стає аутопсихологічна компетентність [1, 3-5, 7-14] – готовність і здатність особистості до цілеспрямованої психічної діяльності із зміни власних рис і поведінкових характеристик; вміння особистості розвивати і використовувати власні психічні ресурси, створювати сприятливу для діяльності ситуацію шляхом змін свого внутрішнього стану за рахунок уміння усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх здібностей, знання способів професійного самовдосконалення, вміння бачити причини недоліків у своїй роботі, в собі, бажання самовдосконаливатися, здатність перебудовуватися при виникненні непередбачених обставин, створювати вольову установку на досягнення значущих результатів

Визначимо, з чого складається аутопсихологічна компетентність професіонала [1, 3-5, 8, 11-14], а саме: зі знання власної індивідуальності, її використання в професійному житті;

умінь, спрямованих на:

самодіагностику (що передбачає здатність до самоспостереження, самоаналізу, самооцінки, самовизначення, самосвідомості, самоконтролювання);

самокорегування (із застосуванням технік розв'язання особистісних проблем та технік, які змінюють внутрішній психічний стан);

саморозвиток (психологічне моделювання професійного та особистісного зростання та самопрограмування, володіння техніками зміни особистісних рис), як за допомогою самоосвіти (здатність навчатися протягом

усього життя у системі безперервного навчання як з огляду на особистісний професійний розвиток, так і з урахуванням необхідності виявлення активності у соціальному житті із набуттям/накопиченням теоретично-практичного досвіду), так і через самовиховання (формування нових особистісних якостей), творче самозмінювання;

самоактуалізацію (усвідомлене визначення індивідом мети життєдіяльності), самомотивування (базове самомотивування до діяльності (за наявними актуальними цілями, професійними інтересами, творчими здібностями та ціннісними орієнтаціями особистості, яка самоактуалізується), та самомотивування до конкретних справ), до вмотивованої активності у розвитку й реалізації власного потенціалу;

та усвідомленої готовності до професійної самозміни.

Активізація цього потужного особистісного ресурсу, пов'язаного з тим, що професіонал має повне уявлення про свої особливості, а на основі цього може знати і розуміти, як треба діяти в тих чи інших життєвих ситуаціях [1, 3] забезпечуватиме оптимальність і гармонійність самоорганізації життя і професійної діяльності особистості, проте потребуватиме створення/адаптації дієвого апарату проведення оцінки компонентів ауто-психологічної компетентності [1, 8, 11], для визначення критеріїв [8, 14] та оцінки рівня розвитку аутопсихологічної компетентності [8] (стартовий, фрагментарно-ситуативний, адаптивно-функціональний або продуктивний), оновлення прикладного забезпечення розвитку аутопсихологічної компетентності (та її складових) [1, 3, 4, 8, 13], що є напрямком подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури

1. Астапенко Е.В. Аутопсихологическая компетентность как субъективно-акмеологическая детерминанта эффективности профессиональной деятельности менеджера / Е.В. Астапенко // Российский психологический журнал – 2011. – Том 8, №2. – С. 33-36.

2. Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change / A. Bandura // Psychological Review. – 1977. – Vol.84, Is.2. – P. 191-215.

3. Гусева А.С. Развитие аутопсихологических способностей личности. Методы и технологии / А.С. Гусева, В.В. Лешин. – М.: РАГС, 2000. – 286 с.

4. Деркач А.А. Развитие аутопсихологической компетентности государственных служащих / А.А. Деркач, Л.А. Степнова. – М.: РАГС, 2003. – 297 с.

5. Егорова Т.Е. Аутопсихологическая компетентность личности. Нижний Новгород : Изд-во Волго-Вят. акад. гос. службы, 1997. – 36 с..

6. Кривська О.А. Мотиваційні чинники професійної самоефективності особистості: дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / О.А. Кривська. – Луцьк, 2018. – 213 с.

7. Кузьмина Н. В. Способности, одаренность, талант учителя. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. – 87 с.

8. Лёушкина Н.А. Организация процесса развития аутопсихологической компетентности подростков в системе воспитывающей деятельности классного руководителя / Н.А. Леушкина // Фундаментальные исследования. – 2011. – № 8-2. – С. 289-292.

9. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М.: Международный гуманитарный фонд Знание, 1996. – 312 с.

10. Метельский Г.И. Психологические особенности гностической деятельности учителя / Г.И. Метельский. – Л.: ЛГУ, 1979.

11. Пантелеева В.В. Структурный анализ компонентов аутопсихологической компетентности в деятельности педагогов / В.В. Пантелеева, И.В. Голубева // Концепт. – 2015. – № 09 (сентябрь). – ART 15314.

12. Пилюгина Е.И. Аутопсихологическая компетентность руководителя: акмеологический подход / Е.И. Пилюгина // Kant. – 2014. – №4(13). – С. 146-148.

13. Ситников А.П. Аутопсихологическая компетентность руководителей: прикладные технологии / А.П. Ситников, А.А. Деркач, И.В. Елшина. – М.: Луч, 1994. – 168 с.

14. Шиманская Т.Л. Аутопсихологическая компетентность личности: критерии развития / Т.Л. Шиманская // Омский научный вестник. – 2007. – №3(55). – С. 101-103.

Автор

Білоконенко Ганна Володимирівна, к.е.н., викладач кафедри економіки та соціальних наук, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (hanna.bilokonenko@hneu.net).

Тези доповіді надійшли 15 січня 2020 року.

Опубліковано в авторській редакції.